

Rapport

Klimaatzorgen blijven hoog maar roep om extra actie neemt af

*Onderzoek houdingen van Nederlandse bevolking t.a.v. klimaat
April 2022*

Colofon

Klimaatpeiling I&O Research

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2022/062

Datum

april 2022

Auteurs

Asher van der Schelde
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Zorgen over klimaat en rol van de mens	8
1.1	Zeven op tien maken zich zorgen over klimaatverandering	8
1.2	Aandeel dat mens niet verantwoordelijk acht voor opwarming daalt	9
2	Wat moet het kabinet doen?	10
2.1	Aandeel “kabinet moet meer doen” gedaald	10
2.2	Kiezers coalitiepartijen gematigder, D66-kiezers willen meer actie	15
3	Houdingen ten opzichte van consumentengedrag	16
3.1	Terugdringen uitstoot grote bedrijven noodzakelijk	16
3.2	Draagvlak voor duurder vliegtickets binnen Europa gestegen	17
3.3	Vleesschaamte geen groeiend fenomeen	19
3.4	Weinig Nederlanders voor duurder brandstof	20
4	Onderzoeksverantwoording	21

Klimaatzorgen blijven hoog, roep om extra actie neemt af

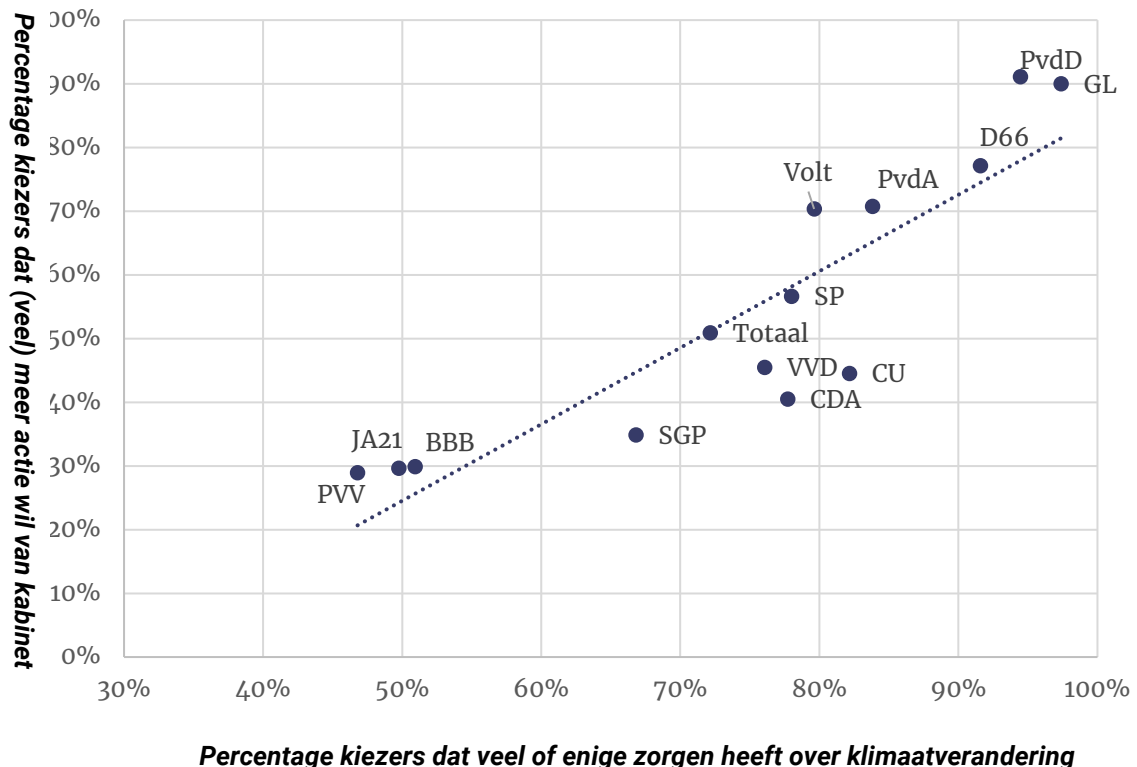
De ruime meerderheid (72%) van de Nederlanders maakt zich veel (29%) of enige zorgen (43%) over klimaatverandering. Dit verschilt niet significant van de meting in november 2021. Een kwart (26%) zegt zich geen of niet zoveel zorgen te maken.

Nog steeds zijn Nederlanders overwegend van mening dat het kabinet zich moet inzetten om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, maar sinds het aantreden van Rutte IV zijn de klimaatplannen m.b.t. het terugdringen van de klimaatverandering voor een groter deel van de kiezers 'voldoende zoals ze nu zijn'.

Het aandeel Nederlanders dat vindt dat het kabinet *meer* moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen daalde van 66 procent naar 51 procent. Een kwart (26%) is nu van mening dat het kabinet zo op de juiste koers ligt (dit was 17%).

De roep om *meer* actie is dus gedaald, waarschijnlijk omdat men tevreden is met de plannen voor klimaatbeleid in het regeerakkoord. Het zijn met name de huidige kiezers van coalitiepartijen VVD, CDA en ChristenUnie die nu minder vaak vinden dat het kabinet (nog) meer moet doen. (Zie hierna.)

Figuur 0.1: klimaatzorgen en roep om actie (naar kiezersgroep). Basis: volledige steekproef (n=1.202)

Kiezers coalitiepartijen gematigder, D66-kiezers willen meer actie

Over het algemeen was in november de roep om *meer* klimaatactie door het nieuwe kabinet (dat er toen nog niet was) dus beduidend sterker dan in april.

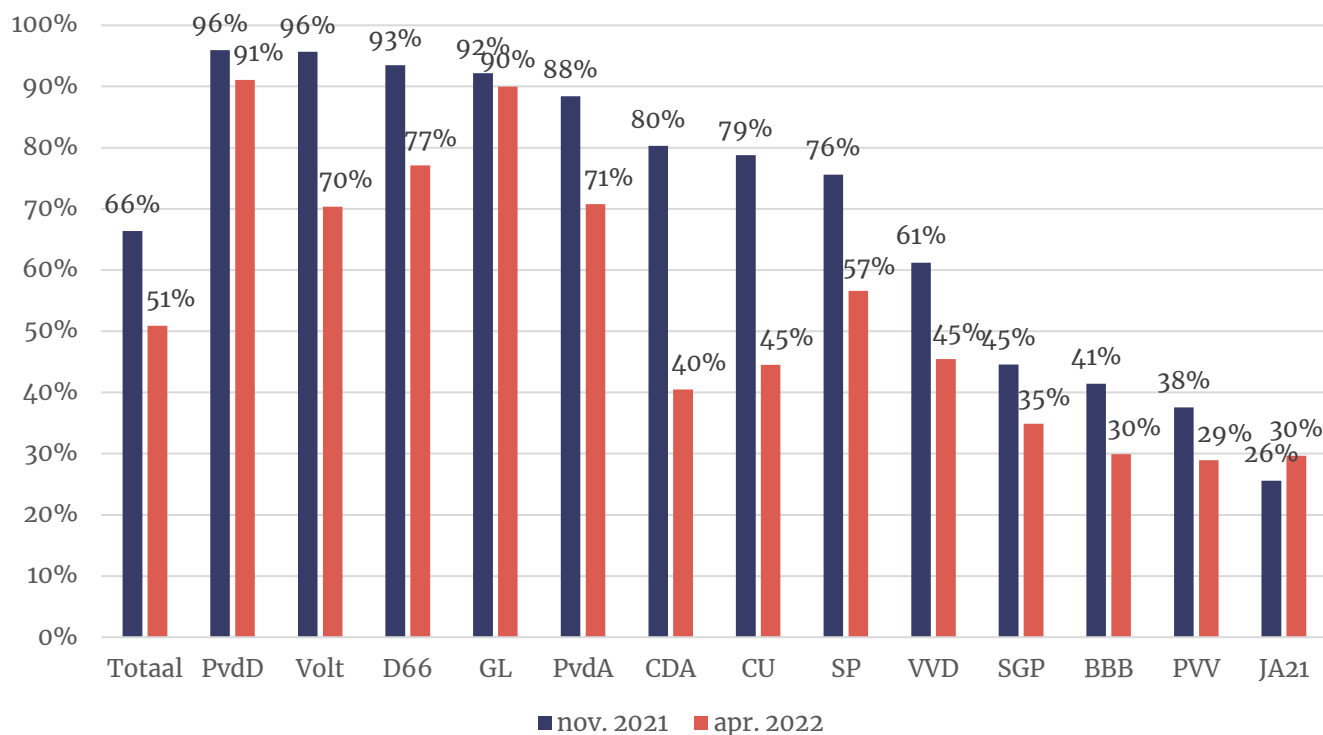
In november wilden vier op vijf van de CDA- en CU-kiezers nog meer klimaatactie, inmiddels is dat gedaald naar circa twee op vijf.

D66 is de enige coalitiepartij waarvan de meerderheid van de kiezers (77%) nog steeds meer actie wil om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen (in november was dit nog 93%).

Ook onder VVD-kiezers daalde het aandeel 'kabinet moet meer doen': van 61 naar 45 procent.

Het aandeel kiezers van Volt en PvdA dat meer maatregelen wil daalde eveneens, maar dat geldt niet voor kiezers van PvdD en GroenLinks.

Figuur 0.2: Vindt u dat het kabinet Rutte IV, meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? (In vergelijking met wat het nu kabinet-Rutte IV tot nu toe heeft aangekondigd te gaan doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen - % 'meer doen') Basis: volledige steekproef (n=1.202).

Aandeel dat mens niet verantwoordelijk acht voor opwarming daalt

Nederlanders zijn eensgezind over de rol van de mens bij de opwarming van de aarde. Slechts dertien procent acht de mens niet verantwoordelijk. Dit is een lichte afname ten opzichte van oktober 2019. Destijds was 16 procent deze mening toegedaan. Opvallend is dat onder iedere kiezersgroep¹ meer mensen het oneens dan eens zijn met de stelling “De mens is niet verantwoordelijk voor de opwarming van de aarde”.

Meesten vinden dat eigen acties niet uitmaken zolang bedrijven blijven uitstoten

Ruim zes op tien (62%) vinden dat hun eigen acties niet uitmaken zolang grote bedrijven hun uitstoot niet terugdringen. Dat is een toename ten opzichte van oktober 2019 (50%).

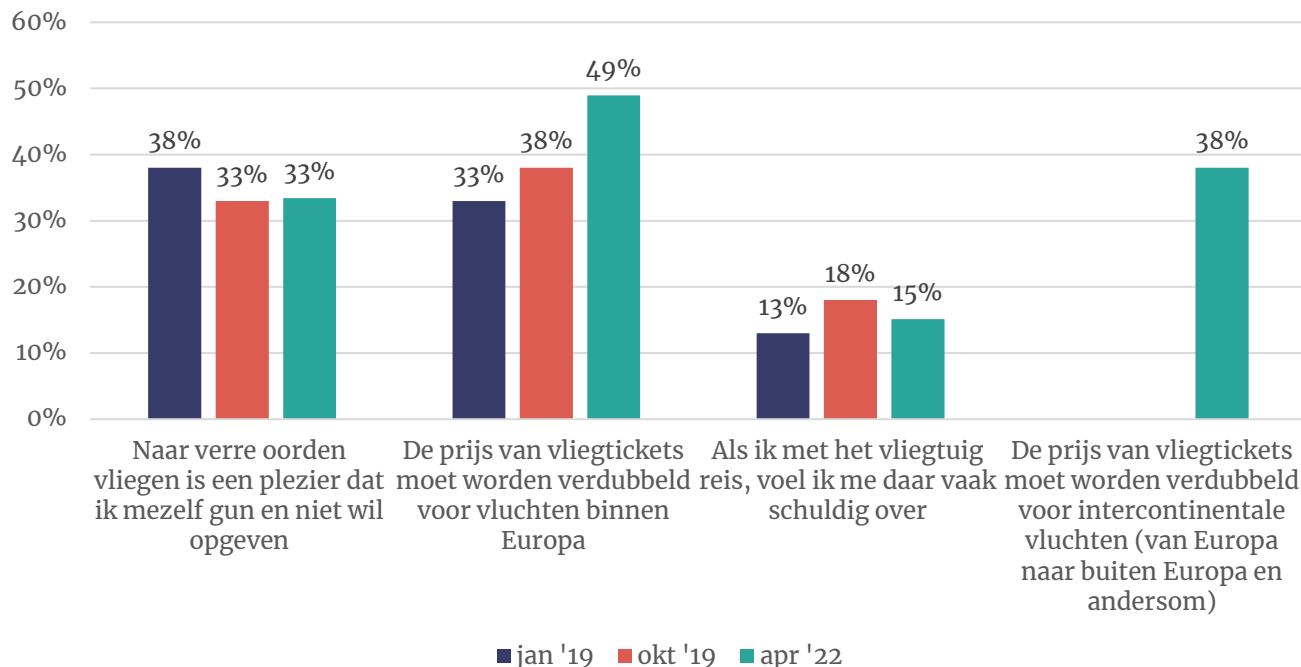
Helpt voor duurder vliegticket binnen Europa, vliegschaamte neemt niet toe

Desondanks vindt inmiddels de helft (49%) van de Nederlanders dat de prijzen voor vliegtickets binnen Europa verdubbeld mogen worden. Een op drie (32%) is het hiermee oneens. De steun voor deze maatregel is significant toegenomen ten opzichte van oktober 2019 en hangt niet samen met inkomen. Oftewel: Nederlanders met een laag inkomen zijn net zo vaak voor als Nederlanders met een hoog inkomen. Ook vinden vier op tien (38%) dat intercontinentale vluchten verdubbeld mogen worden in prijs.

Vijftien procent van de Nederlanders voelt zich vaak schuldig als zij vliegen. Eind 2019 was dat nog 18 procent.

Figuur 0.3: Houding ten opzichte van (duurder) vliegen

Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen? % helemaal eens of eens. Basis: volledige steekproef (n=1.202).

¹ Dit geldt niet voor de FvD-kiezers in de steekproef maar gezien het lage aantal waarnemingen (n=12) kunnen we hier geen uitspraken over doen

Vleesschaamte geen groeiend fenomeen

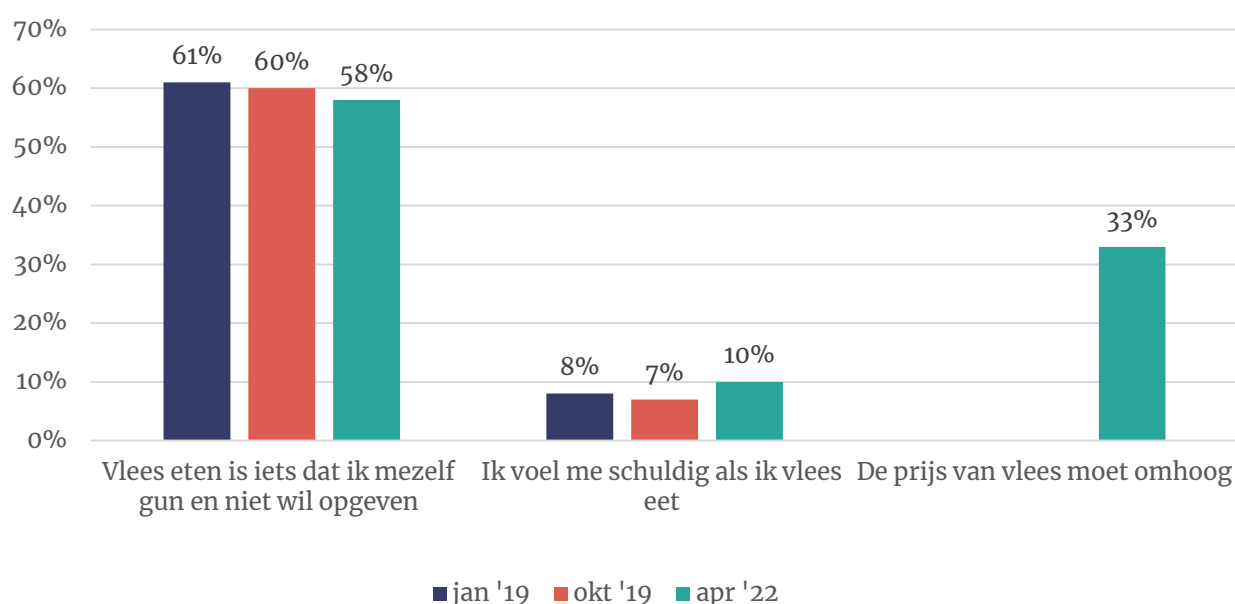
Zes op tien (58%) vleesetende Nederlanders zien vlees eten als iets dat ze zichzelf gunnen en niet willen opgeven. Een op tien (10%) voelt zich schuldig als ze vlees eten. Deze percentages zijn stabiel ten opzichte van 2019.

Een derde (33%) van de vleeseters (en 37% van de totale bevolking) vindt dat de prijs van vlees omhoog moet. Bijna vier op tien (38%) Nederlanders vinden van niet.

Inkomen en steun voor deze stelling hangen positief met elkaar samen. Rijkere Nederlanders (meer dan 2x modaal: 47% eens, 28% oneens) zijn het veel vaker eens dan Nederlanders die beneden modaal verdienen (29% eens, 44% oneens).

Figuur 0.4: Houding ten opzichte van vlees eten (onder vleeseters)

Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen? % helemaal eens of eens.
Basis: vleeseters (n=1.060)

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 8 tot maandagochtend 11 april 2022. In totaal werkten 1.202 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=1.085) is afkomstig het I&O Research Panel, 119 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

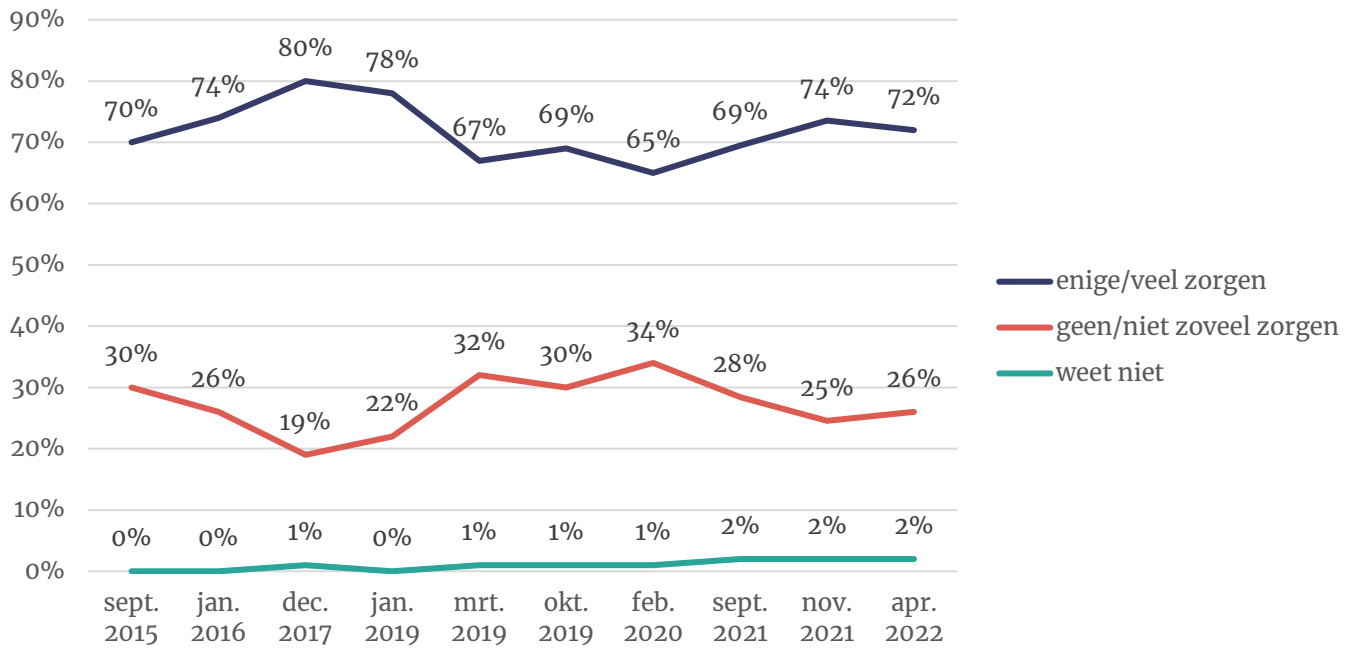

1 Zorgen over klimaat en rol van de mens

1.1 Zeven op tien maken zich zorgen over klimaatverandering

De ruime meerderheid (72%) van de Nederlanders maakt zich veel (29%) of enige zorgen (43%) over klimaatverandering. Dit verschilt niet significant van de meting in november 2021. Een kwart (26%) zegt zich geen of niet zoveel zorgen te maken.

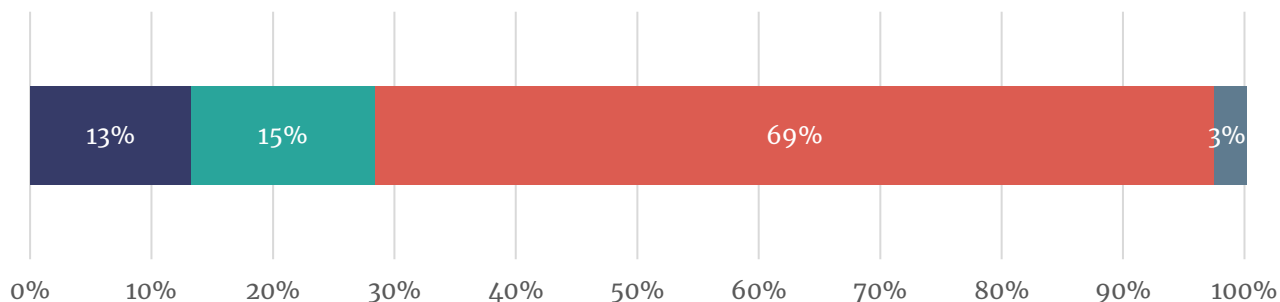
Figuur 1.1: In hoeverre maakt u zich zorgen over de uitstoot van broeikasgassen (onder andere CO2), de klimaatverandering en de effecten daarvan voor het milieu?

1.2 Aandeel dat mens niet verantwoordelijk acht voor opwarming daalt

Nederlanders zijn eensgezind over de rol van de mens bij de opwarming van de aarde. Slechts dertien procent acht de mens niet verantwoordelijk. Dit is een lichte afname ten opzichte van oktober 2019. Destijds was 16 procent deze mening toegedaan. Opvallend is dat onder iedere kiezersgroep meer mensen het oneens dan eens zijn met de stelling.²

Figuur 1.2: De mens is niet verantwoordelijk voor de opwarming van de aarde

² Dit geldt niet voor de FvD-kiezers in de steekproef maar gezien het lage aantal waarnemingen (n=12) kunnen we hier geen uitspraken over doen

2 Wat moet het kabinet doen?

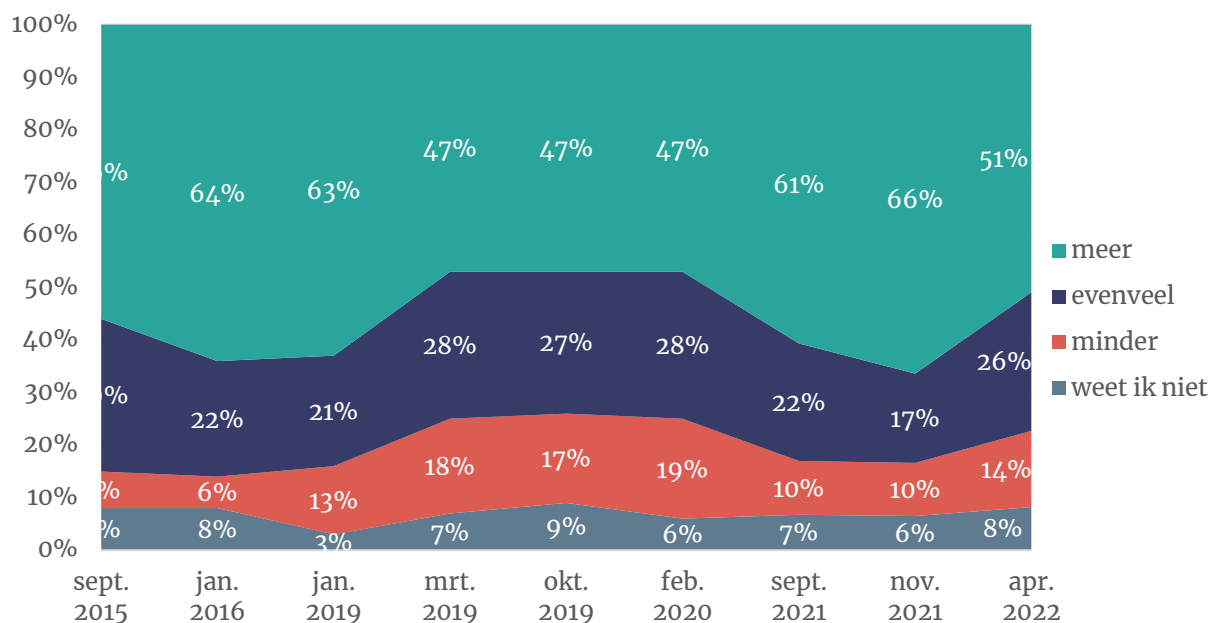
2.1 Aandeel “kabinet moet meer doen” gedaald

Nog steeds zijn Nederlanders overwegend van mening dat het kabinet zich moet inzetten om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen, maar sinds het aantreden van Rutte IV zijn de klimaatplannen m.b.t. het terugdringen van de klimaatverandering voor een groter deel van de kiezers ‘voldoende zoals ze nu zijn’.

De helft van de Nederlanders (51%) vindt dat het kabinet Rutte IV meer moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Een kleine minderheid (14%) wil minder actie, terwijl een kwart (26%) van mening is dat het kabinet zo op de juiste koers is.

In november 2021 zei 66 procent dat het toekomstige kabinet meer zou moeten doen om de uitstoot te verminderen. Het draagvlak voor meer actie is dus iets gedaald. Mogelijk omdat men tevreden is met het regeerakkoord op dit vlak.

Figuur 2.1: Vindt u dat het kabinet Rutte IV, meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? (In vergelijking met wat het nu kabinet-Rutte IV tot nu toe heeft aangekondigd te gaan doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen)

Wat zou het kabinet *meer* moeten doen?

Nederlanders die vinden dat het kabinet meer zou moeten doen om de uitstoot te verminderen vroegen wij wat het kabinet zou moeten doen.

Hieronder de argumentatielijnen die het vaakst langskwamen:

Bedrijven meer laten meebetalen

“Bedrijven zwaarder belasten, meer onderzoek naar vermindering van uitstoot”

- VVD-kiezer

“Industrie e.d. hardere maatregelen opleggen”

- SP-kiezer

“Begin eerst eens bij de 10 grootste uitstoters, dan heb je 70% van het probleem opgelost.”

- PvdA-kiezer

“Harder tegen bedrijven optreden, daar is de meeste winst te behalen”

- GroenLinks-kiezer

“Tata steel, grote bedrijven ook aanpakken.....”

- PvdA-kiezer

Vliegen zwaarder belasten

“Men zou het vliegverkeer veel duurder moeten maken (extra accijs).”

- VVD-kiezer

“Diverse niet populaire maatregelen die b.v. Schiphol, de agrarische sector en het bedrijfsleven raken. (Belasting op kerosine, minder intensieve veehouderij, geen verhandeling van stikstofuitstoot, industrie laten betalen voor uitstoot, etc.)”

- GroenLinks-kiezer

“Vliegvakanties zwaar belasten en zeker lelystad niet openen.”

- PVV-kiezer

“Het openbaar vervoer veel goedkoper maken en het vliegen duurder.”

- Partij voor de Dieren-kiezer

Agrarische sector verkleinen

“De vlees productie heel erg verminderen.”

- D66 kiezer

“Agrarische sector inkrimpen (minder export), ov goedkoper, belasting op kerosine/vliegen verhogen, grootste vervuilers veel zwaarder belasten.”

- GroenLinks-kiezer

“Het aantal veehouderijen voor de productie van vlees (varkens, rundvee, pluimvee) sterk verminderen.

De glastuinbouw andere energiebronnen laten gebruiken (bijv. aardwarmte vanuit grotere diepte).

Industrie dwingen andere energiebronnen te gebruiken en ontwikkelen.”

- GroenLinks-kiezer

“De bio-industrie aanpakken. Veel strengere regels opleggen aan vervuilende industrie. Meer doen om lage inkomens te helpen bij het verduurzamen van woningen.”

- Partij voor de Dieren-kiezer

“Meer boeren uitkopen.”

- D66-kiezer

Niet-fossiele energiebronnen subsidiëren

“Meer subsidie op verduurzamingsproducten, de potjes zijn nu snel leeg.”

- VVD-kiezer

“Harder sturen op wind- en zonne energie.”

- D66-kiezer

“Stimuleren van duurzame energie. Producten waarvan de productie bijdraagt aan CO2-uitstoot extra belasten.”

- GroenLinks-kiezer

“Meer windparken op zee, kernenergie..”

- PvdA-kiezer

Openbaar vervoer goedkoper maken

“OV aantrekkelijker maken, kilometerheffing invoeren, meer promotie van plantaardige producten.”

- GroenLinks-kiezer

“We zouden openbaar vervoer moeten nationaliseren. Het zo goedkoop mogelijk maken. En daarmee mensen aanmoedigen om het OV te gebruiken. En niet duurzame mobiliteit heviger te taxeren.”

- BBB-kiezer

“Minder “ouderwetse” landbouw, openbaar vervoer stimuleren, subsidies op klimaat vriendelijke energie.”

- GroenLinks-kiezer

Wat zou het kabinet *minder* moeten doen?

Nederlanders die vinden dat het kabinet minder zou moeten doen om de uitstoot te verminderen vroegen wij wat het kabinet zou moeten doen.

Hieronder de argumentatielijnen die het vaakst langskwamen:

Geld moet naar andere problemen

“Minder geld naar klimaat: via minder subsidies bijv. Nederland is te klein om het verschil in de wereld te kunnen maken. Eén vulkaanuitbarsting of bijv. de oorlog in Oekraïne en een jaarinvestering is al teniet gedaan. Wie denkt Nederland dat zij is. Er zijn andere problemen die nu meer aandacht (meer investering) behoeven.”

- VVD-kiezer

“Stoppen met Geld uitgeven aan nutteloze projecten.”

- VVD-kiezer

“Veel minder geld eraan uitgeven, de miljarden kunnen en moeten beter gebruikt worden.”

- FvD-kiezer

Ingrijpen überhaupt niet nodig

“Klimaatverandering is van alle tijde.”

- PVV-kiezer

“Het hele klimaatverhaal is één grote leugen om nog neer geld van het volk af te troggelen en het volk in een angstmodus te zetten.”

- FvD-kiezer

“Ik geloof niet dat mensen invloed hebben op het klimaat.”

- FvD-kiezers

Impact Nederland is te klein

“Nederland is te klein om een verschil te maken. Nederland wil 3 kolencentrales sluiten, China opent er 15. Dus heeft het sluiten van onze 3 geen zin meer.”

- PVV-kiezer

“Nederland is vervuult, maar kijk eens naar China of dat mensen met veel geld ruimtebezoeken maken. Wat betekend dit. Alles moet wijken. Dit heeft al zoveel kapot gemaakt.”

- JA21-kiezer

“Klein landje wat altijd het braafste jongetje van de klas is. Grote landen hebben er maling aan.”

- JA21-kiezer

Boeren met minder regels opzadelen

“boeren vrij laten, niet mee bemoeien en meer steun aan Oekraïne.”

- CDA-kiezer

“De boeren met rust laten en voorkomen dat 1 idiootje heel Nederland in zijn greep heeft.”

- BBB-kiezer

“Het probleem bij de boeren leggen moet maar eens klaar zijn. En stoppen met bomen kappen voor bio centrales.”

- JA21-kiezer

“Boeren vrij laten en meer bouwen.”

- CU-kiezer

“Dat gezeik over de stikstof, dat heeft kennelijk alleen Nederland, daarmee verlammen we de hele economie., zie de bouw, Schiphol, de boeren.”

- JA21-kiezer

2.2 Kiezers coalitiepartijen gematigder, D66-kiezers willen meer actie

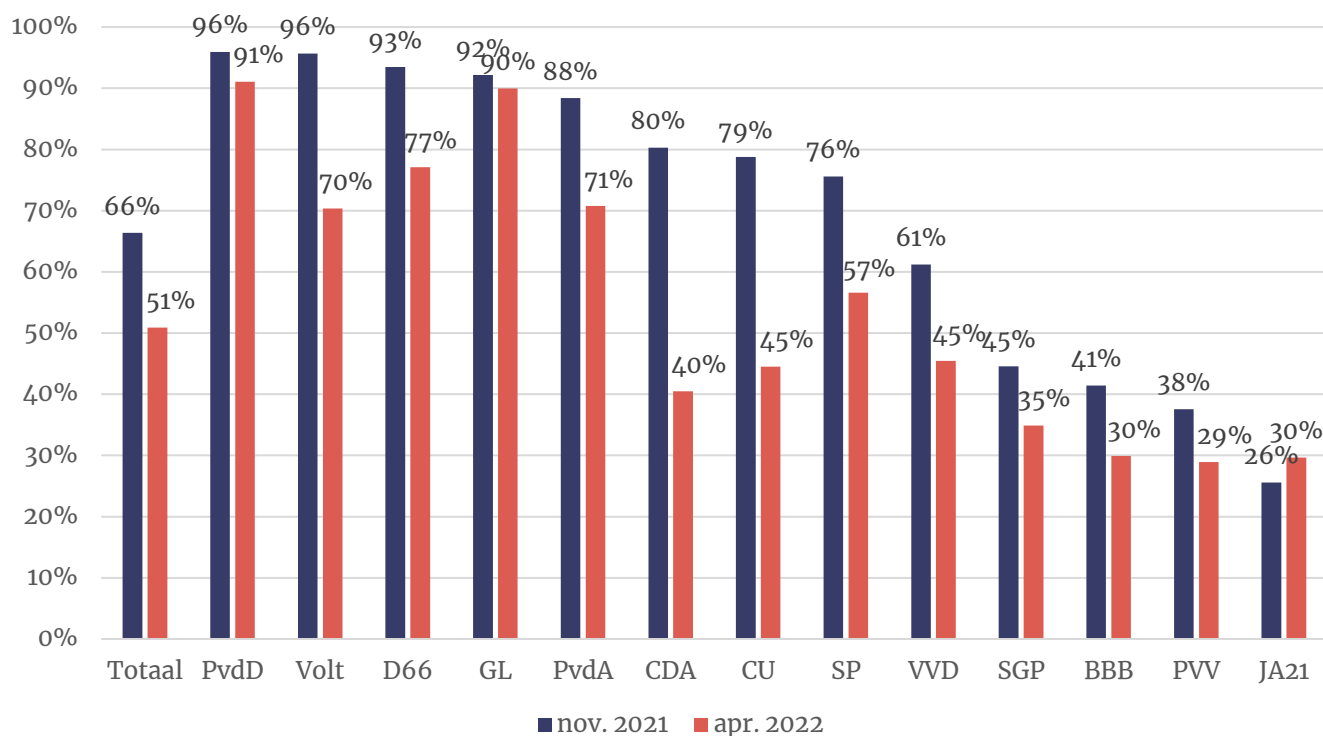
Over het algemeen was in november de roep om meer klimaatactie dus beduidend sterker dan in april.

Kiezers van coalitiepartijen VVD, CDA en ChristenUnie lijken overwegend tevreden met het gevoerde beleid en zeggen nu minder vaak dat het kabinet (nog) meer moet doen. In november wilden vier op vijf van de CDA- en CU-kiezers nog meer klimaatactie, inmiddels is dat gedaald naar circa twee op vijf.

D66 is de enige coalitiepartij waarvan de meerderheid van de kiezers (77%) nog steeds meer actie wil om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen (in november was dit nog 93%).

Ook het aandeel kiezers van Volt en PvdA dat meer maatregelen wil daalde, dat geldt niet voor kiezers van PvdD en GroenLinks.

Vindt u dat het kabinet Rutte IV, meer, minder of ongeveer evenveel moet doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen? (In vergelijking met wat het nu kabinet-Rutte IV tot nu toe heeft aangekondigd te gaan doen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen - % 'meer doen')

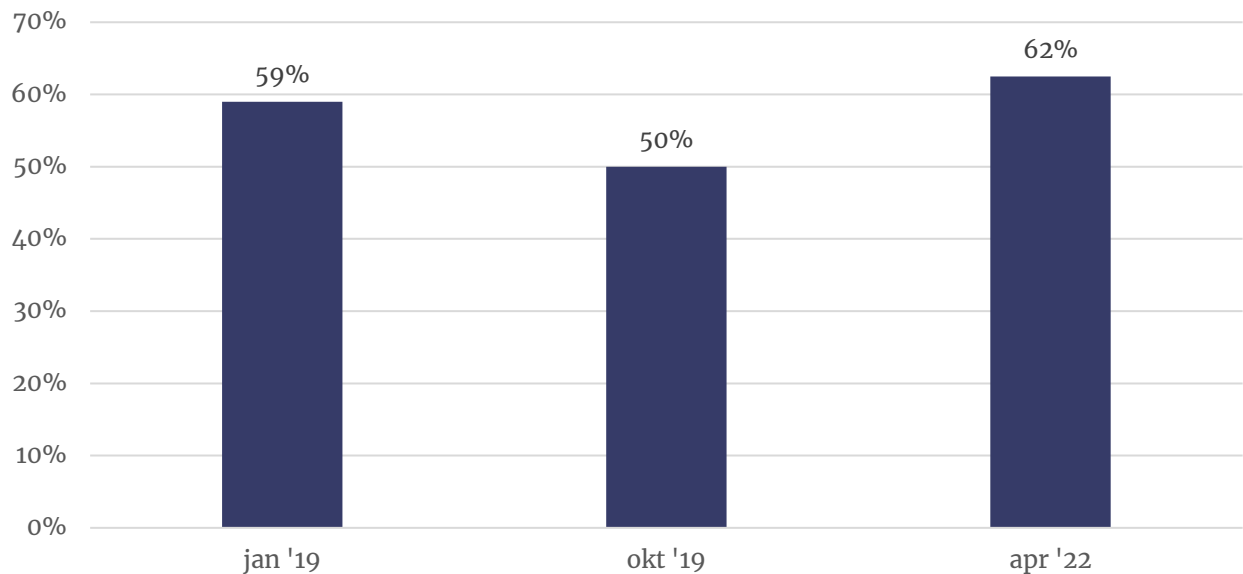

3 Houdingen ten opzichte van consumentengedrag

3.1 Terugdringen uitstoot grote bedrijven noodzakelijk

Voordat we inzoomen op het gedrag van consumenten, kijken we eerst of Nederlanders überhaupt denken dat hun individuele acties van invloed zijn op het klimaat. Ruim zes op tien (62%) vinden dat hun eigen acties niet uitmaken zolang grote bedrijven hun uitstoot niet terugdringen. Dat is een toename ten opzichte van oktober 2019 (50%).

Figuur 3.2: Zolang grote bedrijven hun CO2 uitstoot niet terugdringen, maken mijn acties niet uit

3.2 Draagvlak voor duurder vliegtickets binnen Europa gestegen

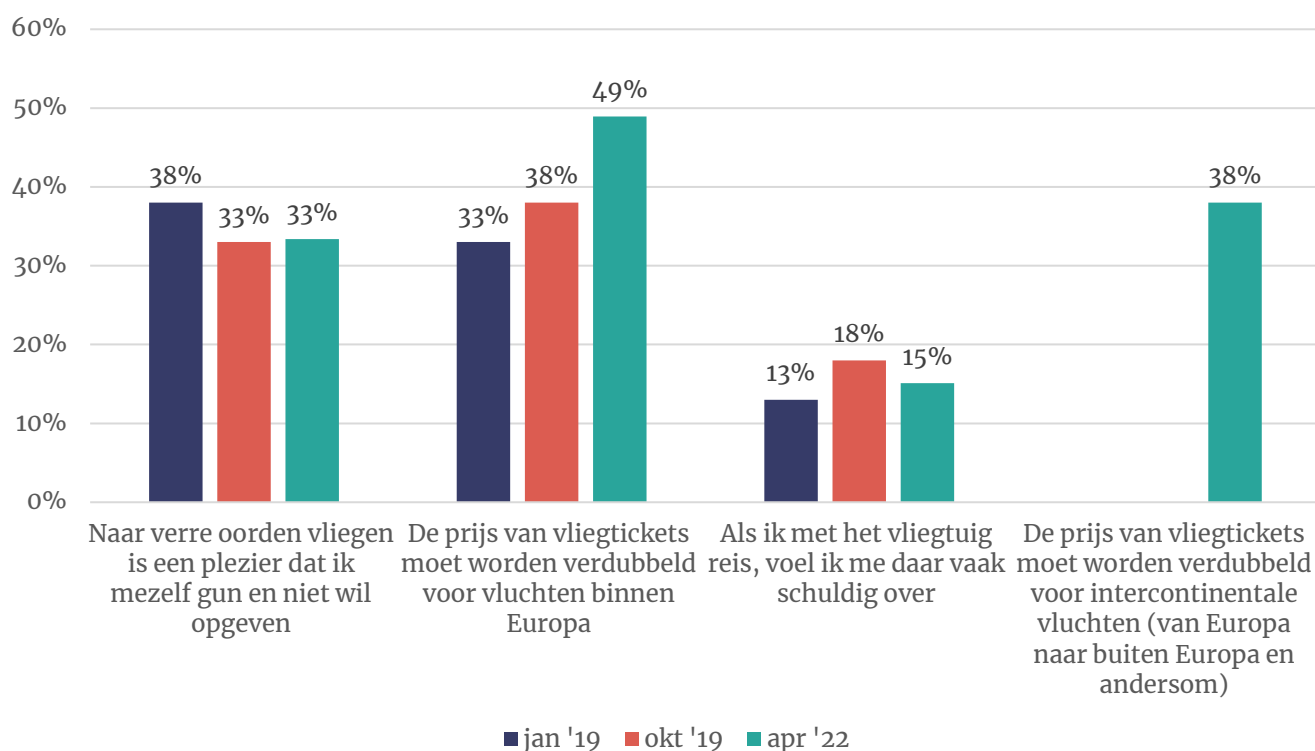
Inmiddels vindt de helft (49%) van de Nederlanders dat de prijs voor vliegtickets binnen Europa verdubbeld mogen worden. Een op drie (32%) is het hiermee oneens. De steun voor deze maatregel is significant toegenomen ten opzichte van oktober 2019. Ook vinden vier op tien (38%) dat intercontinentale vluchten verdubbeld mogen worden in prijs.

Vliedschaamte neemt niet toe

Vijftien procent van de Nederlanders voelt zich vaak schuldig als zij vliegen. Eind 2019 was dat nog 18 procent.

Figuur 3.2: Houding ten opzichte van (duurder) vliegen

Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen?

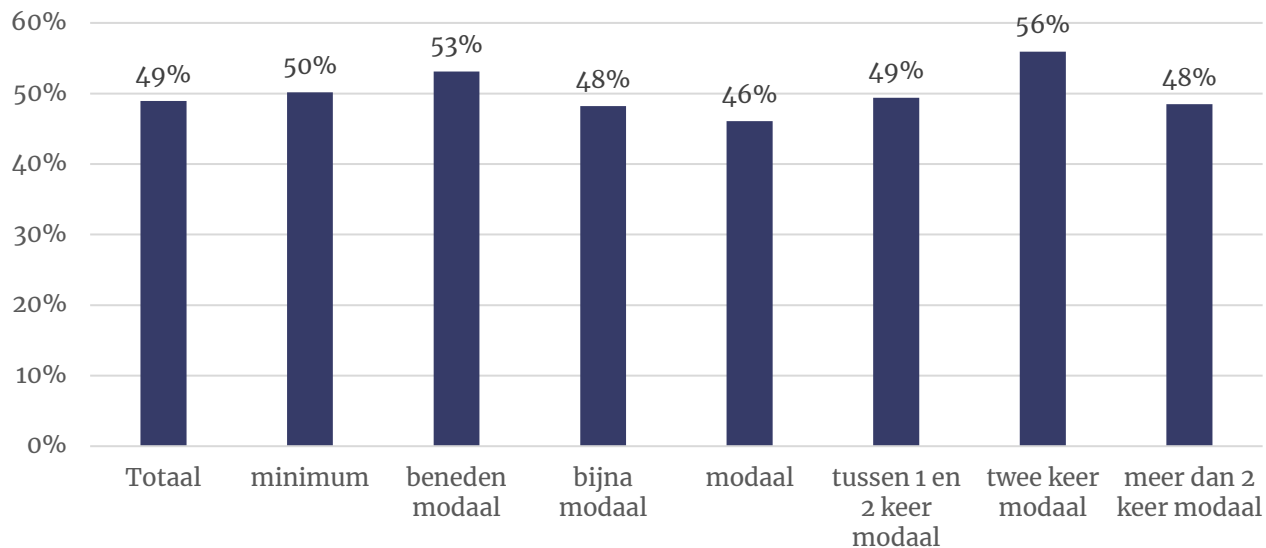

Steun voor duurdere Europese vluchten niet afhankelijk van inkomen

Nederlanders met een lager inkomen zijn net zo vaak voor duurdere Europese vluchten als gemiddeld. De groep die twee keer modaal verdient is iets vaker voor dan de andere inkomensgroepen.

Figuur 3.2: Houding ten opzichte van (duurder) vliegen binnen Europa (naar inkomen)

De prijs van vliegtickets moet worden verdubbeld voor vluchten binnen Europa. % helemaal eens en eens.

3.3 Vleesschaamte geen groeiend fenomeen

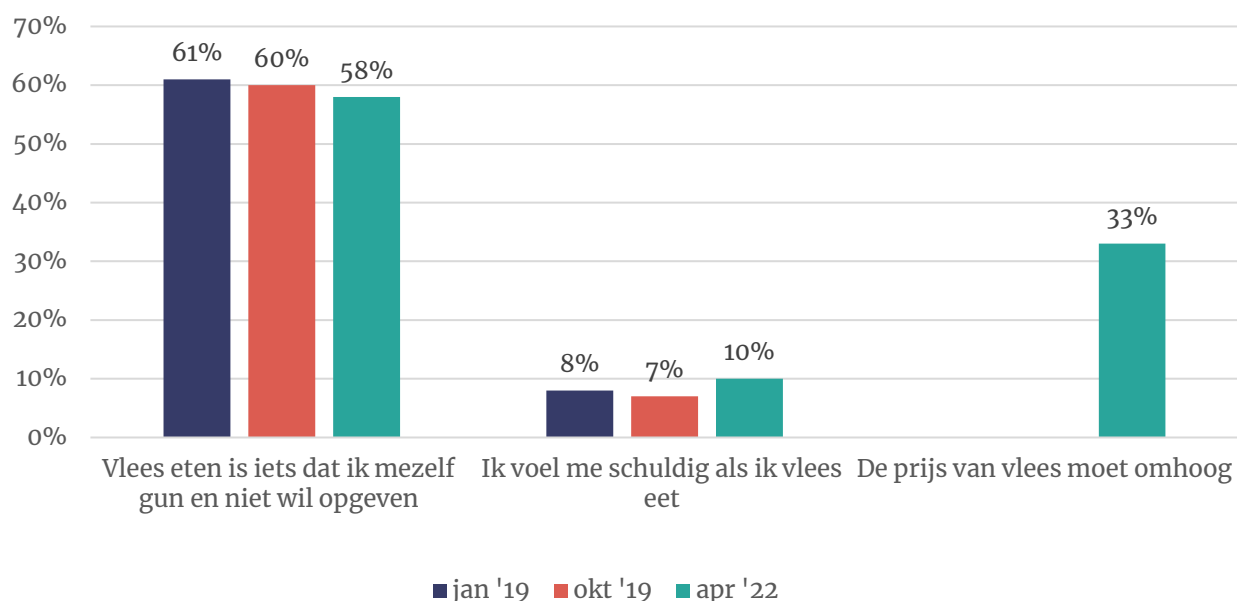
Zes op tien (58%) vleesetende Nederlanders zien vlees eten als iets dat ze zichzelf gunnen en niet willen opgeven. Een op tien (10%) voelt zich schuldig als ze vlees eten. Deze percentages zijn stabiel ten opzichte van 2019.

Een derde (33%) van de vleeseters (en 37% van de totale bevolking) vindt dat de prijs van vlees omhoog moet. Bijna vier op tien (38%) Nederlanders vinden van niet.

Inkomen en steun voor deze stelling hangen positief met elkaar samen. Rijkere Nederlanders (meer dan 2x modaal: 47% eens, 28% oneens) zijn het veel vaker eens dan Nederlanders die beneden modaal verdienen (29% eens, 44% oneens).

Figuur 3.3: Houding ten opzichte van vlees eten (onder vleeseters)

Kunt u aangeven in hoeverre u het eens of oneens bent met de volgende stellingen?

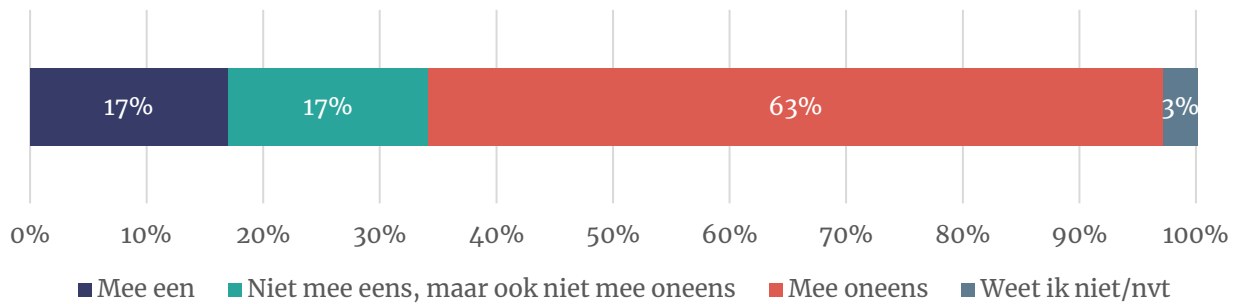
Ook vindt inmiddels 42 procent van de Nederlanders dat de Nederlandse veestapel moet krimpen. Dit was in oktober 2021 nog de helft (50%).

3.4 Weinig Nederlanders voor duurdere brandstof

De ruime meerderheid (63%) van de Nederlanders vindt dat de prijs van benzine en diesel niet omhoog moet. Dit geldt voor iedere inkomensgroep al zijn Nederlanders met een hoog inkomen vaker voor dan gemiddeld.

Figuur 3.4: De prijs van benzine en diesel moet omhoog

4 Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 8 tot maandagochtend 11 april 2022. In totaal werkten 1.202 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. Het grootste deel van de steekproef (n=1.085) is afkomstig het I&O Research Panel, 119 respondenten deden mee via PanelClix. Dit zijn allen Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl